

Izjava o etici objavljivanja i zlouporabi časopisa *Educatio Biologiae* (EdBi)

Etički principi

Časopis *Educatio Biologiae* (EdBi) je dvosmjerno (*double-blind*) recenzirani časopis koji se obvezuje održavati najviše standarde akademske čestitosti, osigurati transparentnost i promicati etičko ponašanje u svim aspektima procesa objavljivanja. Ova izjava opisuje odgovornosti i etička očekivanja za sve strane uključene u proces objavljivanja: autore, urednike, recenzente i izdavača.

Etički standardi koje prati EdBi temelje se na Smjernicama najboljih praksi za urednike Odbora za etiku objavljivanja (COPE). Podnošenjem ili recenziranjem rukopisa za EdBi, autori, recenzenti i urednici pristaju poštovati ove etičke principe i pridržavati se smjernica detaljno opisanih u ovoj izjavi. U skladu s tim principima, EdBi implementira mjere koje osiguravaju etički nadzor, štite prava intelektualnog vlasništva i omogućuju raspravu i ispravke nakon objave. Ove mjere dizajnirane su kako bi očuvale integritet objavljenog istraživanja i održale transparentnost u znanstvenoj komunikaciji.

Etički nadzor

EdBi održava snažnu politiku etičkog nadzora u procesu istraživanja i objavljivanja. To uključuje aktivnu ulogu uredničkog odbora u praćenju usklađenosti s etičkim standardima kao što su istraživačka čestitost, pravilno rukovanje podacima i pridržavanje relevantnih etičkih smjernica. U slučajevima sumnje na etičke zloupotrebe, EdBi slijedi jasne protokole za istragu i rješavanje takvih slučajeva.

Intelektualno vlasništvo

EdBi je posvećen zaštiti prava intelektualnog vlasništva i osiguravanju pravilnog navođenja svih objavljenih radova. Autori moraju poštovati zakone o autorskim pravima i pravilno citirati sve izvore koje su koristili u svom radu. Politika časopisa osigurava da svi zahtjevi za autorstvo budu temeljeni na značajnim intelektualnim doprinosima i da se pravilno priznaju autori originalnih ideja, podataka i publikacija. Urednički odbor također rješava bilo kakve sporove koji se odnose na pitanja intelektualnog vlasništva, uključujući plagijarizam i nepravilno autorstvo.

Rasprave i ispravci nakon objave

EdBi podržava kontinuirani akademski dijalog vezan uz objavljena istraživanja. Časopis omogućuje različite oblike rasprava nakon objave, uključujući komentare, polemike i ispravke. Ako se nakon objave utvrdi pogreška, autori se potiču na suradnju s uredništvom radi objave ispravka, povlačenja rada ili pojašnjenja, prema potrebi. EdBi nastoji osigurati točnost i integritet akademskog zapisa primjenom transparentnih i pravodobnih postupaka za rješavanje pitanja nakon objave.

Dužnosti i odgovornosti uredništva, recenzenata i autora

Dužnosti uredništva

Odluke o objavljivanju

Glavni urednik odgovoran je za donošenje odluke o tome koji će rukopisi biti objavljeni, na temelju rezultata recenzijskog postupka. Urednik je dužan postupati u skladu s uredničkim politikama, uzimajući u obzir pitanja poput klevete, povrede autorskih prava i plagiranja. Pri donošenju odluke može se savjetovati s drugim urednicima ili recenzentima.

Nepristranost

Urednici trebaju vrednovati zaprimljene rukopise isključivo na temelju njihove znanstvene vrijednosti, bez obzira na rasu, spol, spolnu orijentaciju, vjerska uvjerenja, etničko podrijetlo ili politička stajališta autora.

Povjerljivost

Članovi uredništva neće otkrivati nikakve informacije o zaprimljenim rukopisima nikome osim odgovornom autoru, recenzentima i drugim osobama uključenima u urednički postupak. Rukopisi se tijekom cijelog recenzijskog postupka tretiraju kao povjerljivi dokumenti.

Objava podataka i sukob interesa

Urednici ne smiju koristiti neobjavljene materijale iz zaprimljenih rukopisa za vlastita istraživanja bez izričitog pisanog pristanka autora. Dužni su prijaviti svaki potencijalni sukob interesa povezan s člankom.

Dužnosti recenzenata

Doprinos uredničkim odlukama

Recenzijski postupak pomaže uredniku u donošenju odluka o objavljivanju te autorima omogućuje unapređenje rukopisa putem konstruktivnih povratnih informacija.

Pravodobnost

Recenzenti trebaju odbiti recenziranje rukopisa za koje smatraju da nisu dovoljno stručni ili koje ne mogu recenzirati u primjerenom roku.

Povjerljivost

Rukopisi u postupku recenzije povjerljivi su dokumenti te se ne smiju dijeliti ni raspravljati s drugima bez odobrenja urednika. Identitet recenzenata čuva se kao povjerljiv podatak.

Objektivnost

Recenzije moraju biti izrađene objektivno i uz jasno obrazložene argumente. Osobne kritike autora nisu primjerene.

Navođenje izvora

Recenzenti trebaju upozoriti na relevantne radove koje autori nisu citirali te prijaviti svako preklapanje ili sličnost s drugim objavljenim radovima za koje znaju.

Dužnosti autora

Standardi izvještavanja

Autori moraju pružiti točan i cjelovit prikaz svojega istraživanja, uz dovoljno pojedinosti koje omogućuju ponovljivost rada. Izmišljeni ili netočni navodi nisu prihvatljivi.

Dostupnost i pohrana podataka

Autori su dužni, na zahtjev, omogućiti pristup izvornim (sirovim) podacima te ih čuvati razumno vrijeme nakon objave rada.

Izvornost i plagiranje

Autori moraju jamčiti da je njihov rad izvoran te pravilno navoditi korištene izvore. Plagiranje, uključujući autoplagiranje, strogo je zabranjeno. Autori ne smiju istodobno slati isti rukopis u više časopisa.

Višestruka, redundantna ili istodobna objava

Autori ne smiju objaviti isto istraživanje u više publikacija niti slati isti rukopis u više časopisa bez odgovarajućeg navođenja i opravdanja.

Navođenje izvora

Autori moraju navesti sve osobe koje su značajno doprinijele istraživanju te citirati relevantne radove. Potrebno je jasno navesti sve izvore financiranja.

Etičko odobrenje i suglasnost

Istraživanja koja uključuju ljude ili životinje moraju biti provedena u skladu s važećim etičkim smjernicama. Autori su dužni osigurati potrebna etička odobrenja i informirani pristanak ispitanika, kada je primjenjivo.

Sukob interesa i financiranje

Autori su dužni prijaviti sve financijske i nefinancijske sukobe interesa koji bi se mogli smatrati utjecajnim na rezultate istraživanja. Također su obvezni navesti izvore financiranja istraživanja, uključujući potpore, plaće i bilo koji drugi oblik financijske potpore primljene za provedbu istraživanja. Ove informacije navode se u odjeljku „Izjave” (Declarations) prije popisa literature u rukopisu.

Odjeljak „Izjave” treba sadržavati:

- **Sukob interesa (financijski i nefinancijski)**, uključujući odnose s organizacijama koji bi mogli utjecati na rezultate ili tumačenje istraživanja.
- **Financiranje:** Jasno navođenje svih oblika financijske potpore istraživačkom projektu (npr. istraživačke potpore, sponzorstva ili drugi izvori financiranja). Ako istraživanje nije financirano, to je potrebno izričito navesti.
- **Doprinos autora:** Opis specifičnog doprinosa svakog autora istraživanju (npr. konceptualizacija, metodologija, prikupljanje podataka, pisanje, recenziranje i sl.).
- **Etičko odobrenje:** Ako je primjenjivo, podatke o etičkom odobrenju za istraživanja koja uključuju ljude ili životinje.
- **Suglasnost:** Ako je primjenjivo, izjavu o informiranom pristanku ispitanika u istraživanjima koja uključuju ljude.
- **Dostupnost podataka:** Informaciju o tome jesu li podaci javno dostupni ili postoje određena ograničenja.

Od iznimne je važnosti da autori pruže točne i potpune informacije o navedenim pitanjima kako bi se osigurala potpuna transparentnost istraživačkog procesa. Sve izjave moraju biti navedene prije popisa literature, u skladu s izdavačkim standardima i radi jasnog prikaza etičkog okvira istraživanja.

Radi očuvanja anonimnosti autora i integriteta recenzijskog postupka, urednik će za potrebe recenzije privremeno ukloniti ove informacije iz rukopisa. Nakon prihvaćanja rada za objavu, izjave će ponovno biti uvrštene u rukopis prije popisa literature, čime će sve etičke informacije biti dostupne u konačnoj verziji rada.

Autorstvo

Autorstvo treba odražavati značajan doprinos istraživanju, uključujući osmišljavanje, dizajn, provedbu i interpretaciju istraživanja. Kako bi osoba ispunjavala uvjete za autorstvo, mora dati značajan doprinos u najmanje jednom od sljedećih područja:

- Osmišljavanje i dizajn rada,
- Prikupljanje, analiza ili interpretacija podataka,

- Izrada rukopisa ili njegovo kritičko revidiranje s obzirom na važan intelektualni sadržaj,
- Završno odobrenje verzije rada koja se objavljuje,
- Preuzimanje odgovornosti za sve aspekte rada, uz osiguravanje točnosti i integriteta bilo kojeg dijela istraživanja.

Autor za korespondenciju (dopisni autor) odgovoran je za komunikaciju s časopisom tijekom cijelog postupka objave. To uključuje podnošenje rukopisa, njegovo revidiranje te osiguravanje da su svi koautori uključeni u postupak i da odobre konačnu verziju rada. Dopisni autor također mora osigurati da sve promjene u autorstvu ili redosljedu autora budu odobrene od strane svih koautora. On/ona je glavna kontakt-osoba za svu komunikaciju vezanu uz rukopis.

Koautori su osobe koje su značajno doprinijele istraživanju i izradi rukopisa. Uvrštavanje koautora mora se temeljiti na njihovu intelektualnom doprinosu radu, a ne isključivo na institucionalnoj pripadnosti ili mentorskoj ulozi. Osobe koje su dale manji doprinos (npr. tehničku pomoć, pomoć u prikupljanju podataka ili administrativnu podršku) trebaju biti navedene u zahvali, a ne kao koautori.

Svi koautori moraju potvrditi suglasnost s konačnom verzijom rukopisa prije njegove predaje te osigurati da rukopis točno odražava njihov doprinos.

Napominjemo da se **dodavanje ili uklanjanje autora nakon predaje rukopisa** može provesti samo u iznimnim slučajevima, uz odgovarajuće obrazloženje i suglasnost svih uključenih autora. Promjene u autorstvu nisu dopuštene nakon prihvaćanja rukopisa za objavu.

Umjetna inteligencija (UI) u izdavaštvu

U skladu s opredijeljenošću za istraživački integritet i transparentnost, časopis *Educatio Biologiae* (EdBi) prepoznaje sve veću ulogu generativne umjetne inteligencije (GenAI) u istraživanju, pisanju i objavljivanju. Potičemo autore, recenzente i urednike da budu svjesni etičkih implikacija i pravilne uporabe alata umjetne inteligencije u akademskom izdavačkom procesu.

UI kao autor

Veliki jezični modeli (LLM), poput ChatGPT-a, ne ispunjavaju kriterije za autorstvo u časopisu *Educatio Biologiae* (EdBi). Upotreba UI alata **za lekturu i poboljšanje čitljivosti** teksta (npr. ispravci gramatike, interpunkcije ili stila) **ne mora se posebno navoditi**. Međutim, svaka uporaba umjetne inteligencije za **stvaranje sadržaja**, uključujući generiranje teksta, pomoć pri pisanju ili analizu podataka, **mora biti jasno navedena u odjeljku Zahvale** (takva izjava služi kao izjava o transparentnosti kojom se potvrđuje uporaba alata, a ne kao izraz zahvalnosti). Autori su dužni dokumentirati i objasniti uporabu generativnih UI alata radi osiguravanja transparentnosti i akademskog integriteta.

Slike generirane umjetnom inteligencijom

Uporaba slika generiranih umjetnom inteligencijom mora biti u skladu s važećim autorsko-pravnim i etičkim smjernicama. Takve su slike dopuštene isključivo ako su u skladu s postojećim zakonima o autorskim pravima, a njihova uporaba mora biti **transparentno navedena**. Autori moraju **u odjeljku Zahvale jasno dokumentirati** uporabu generativnih UI alata za izradu ili obradu slika, uz objašnjenje načina njihova nastanka i potvrdu da su ispunjeni etički standardi (takva izjava služi kao izjava o transparentnosti kojom se potvrđuje uporaba alata, a ne kao izraz zahvalnosti).

Uporaba UI alata od strane recenzenta

Od recenzenta se očekuje da se suzdrže od uporabe generativnih UI alata u postupku vrednovanja rukopisa. Ako se UI alati ipak koriste u bilo kojem dijelu recenzijskog postupka (npr. za pomoć pri pisanju, analizu podataka ili u druge svrhe), to mora biti jasno i **transparentno navedeno**. Recenzenti su dužni u svojoj recenziji dokumentirati svaku uporabu UI alata kako bi se osigurala potpuna transparentnost i etičnost recenzijskog postupka.

Neetično postupanje u objavljivanju i sankcije

Educatio Biologiae pridržava se smjernica COPE-a u postupanju u slučajevima neetičnog objavljivanja. Časopis zadržava pravo poduzeti korektivne mjere, uključujući ispravak ili povlačenje objavljenih radova, ako se utvrde etičke povrede poput plagiranja, dvostruke objave ili krivotvorenja podataka. Posebne sankcije uključuju:

1. Dvostruka predaja rukopisa

Istodobna predaja istog rukopisa u više časopisa predstavlja neetično postupanje.

Sankcija: Rukopis će biti odmah odbijen, a autor obaviješten o povredi. Autoru će biti zabranjena predaja radova u EdBi-u na razdoblje od 5 godina ili trajno. O povredi može biti obaviještena i matična ustanova autora.

2. Dvostruka objava

Ako se utvrdi da je rukopis već objavljen u cijelosti ili u vrlo sličnom obliku bez odgovarajućeg navođenja (dvostruka objava), poduzet će se sljedeće mjere:

Sankcija: Rad će biti povučen iz EdBi-a. Uredništvo će obavijestiti autora(e) i njihovu(e) ustanovu(e). Autorima može biti zabranjena predaja radova u časopis na razdoblje od 5 godina ili trajno. Objavit će se obavijest o povlačenju, a rad će biti jasno označen kao povučen.

3. Plagiranje (uključujući autoplagiranje)

Plagiranje, uključujući preuzimanje sadržaja iz drugih izvora ili ponovno korištenje vlastitih prethodno objavljenih radova bez odgovarajućeg navođenja, strogo je zabranjeno.

Sankcija: Ako se utvrdi plagiranje, rukopis će biti odbijen, a autorima zabranjena predaja radova u EdBi-u na razdoblje od 5 godina ili trajno. O povredi će biti obaviještena matična ustanova autora, a rad može biti uklonjen iz mrežnih baza podataka ili repozitorija. Autorima se može zabraniti i predaja radova drugim časopisima unutar izdavačke mreže.

4. Krivotvorenje ili izmišljanje podataka

Predaja izmišljenih ili krivotvorenih istraživačkih podataka predstavlja ozbiljnu povredu izdavačke etike. To uključuje manipulaciju podacima, slikama ili rezultatima radi prikazivanja lažnih nalaza.

Sankcija: Ako se utvrdi krivotvorenje ili izmišljanje podataka, rad će biti povučen, a autorima trajno zabranjena predaja radova u EdBi-u. O povredi će biti obaviještene njihove ustanove. Rad će biti označen vodenim žigom „Povučen“, uz objavu obrazloženja povlačenja.

5. Etičke povrede u istraživanjima koja uključuju ljude ili životinje

Istraživanja koja uključuju ljude ili životinje moraju imati odgovarajuće etičko odobrenje. Nepribavljanje takvog odobrenja ili nedostavljanje potrebne dokumentacije predstavlja etičku povredu.

Sankcija: Rukopis će biti odbijen, a autorima trajno zabranjena daljnja predaja radova. O povredi će biti obaviješteno nadležno etičko tijelo ili ustanova.

6. Nepravilnosti u autorstvu i zahvali

Sporovi oko autorstva, uključujući navođenje osoba koje nisu dale značajan doprinos ili izostavljanje značajnih suradnika i izvora financiranja, nisu dopušteni.

Sankcija: Ako se utvrdi nepravilnost, rukopis će biti odbijen. U slučaju spora, autori su dužni riješiti problem. Prema potrebi, uredništvo može obavijestiti nadležnu ustanovu. Autorima može biti zabranjena predaja radova na određeno razdoblje.

7. Nepoštivanje obveze prijave sukoba interesa

Neprijavljanje financijskih ili nefinancijskih sukoba interesa koji mogu utjecati na tumačenje rada predstavlja povredu izdavačke etike.

Sankcija: Rukopis će biti odbijen, a autorima može biti zabranjena predaja radova u EdBi-u na razdoblje od najmanje 2 godine ili dulje. Ako je povreda ozbiljna, o njoj se može obavijestiti nadležna ustanova.

8. Bitne pogreške u objavljenom radu

Ako autor utvrdi značajnu pogrešku ili netočnost u objavljenom radu, dužan je o tome obavijestiti urednika i surađivati u ispravku rada.

Sankcija: Ako je pogreška ozbiljna, rad može biti ispravljen ili povučen. Autor je dužan surađivati s urednikom u objavi jasne obavijesti o ispravku ili povlačenju. Nepostupanje u slučaju bitnih pogrešaka može rezultirati zabranom budućih predaja radova u EdBi-u.

Dodatne mjere u slučaju ozbiljnih povreda

U slučajevima kada se utvrdi ozbiljna povreda, poput uzorka neetičkog ponašanja, autorima može biti trajno zabranjeno predavanje radova u *Educatio Biologiae* (EdBi), a njihovi radovi mogu biti označeni za istragu unutar mreže izdavača. Nadalje, autori i njihove matične ustanove mogu biti predmet formalne istrage.

Obavijest instituciji: U slučajevima ozbiljnog neetičkog ponašanja (npr. plagiranje, krivotvorenje), autor(i) će biti prijavljeni svojoj akademskoj ili istraživačkoj ustanovi, koja može poduzeti dodatne disciplinske mjere.

Javni zapis: Autori uključeni u neetičke prakse mogu biti imenovani u javnim objavama ili obavijestima o povlačenju rada, koje će ostati dio zapisa o članku. Ovo djeluje kao odvraćajući mehanizam za buduće neetičko ponašanje.

Postupak žalbe

Ako autori smatraju da su neosnovano kažnjeni, mogu uložiti žalbu. Žalba se upućuje glavnom uredniku EdBi-a, koji će razmotriti slučaj u suradnji s uredničkim odborom. Po potrebi se može konzultirati neovisna treća strana.

Odluka nakon žalbe je konačna, a EdBi će obavijestiti autora(e) o ishodu. Ako se žalba usvoji, sve izrečene sankcije će biti preispitane ili ukinute.